

לגדול בתא משפחתי מוגן בביתם. גם הטיעון שסירוב למתן רשיון ביקור מהווה הפרת התחייבות המדינה בפני בג"ץ, לא הועיל.

ג"ע, אזרחית ירדנית, נישאה בשנת 1990 לח"ע, תושב בית אולא, שם הקימו את ביתם. לזוג נולדו שלושה ילדים - הבכור בן שבע כיום והקטן בן ארבע. בני הזוג שייכים ל"אוכלוסיית הבג"ץ הראשונה" - לג"ע ניתן רשיון ביקור שחודש כל שישה חודשים ותושבות הקבע שלה לא היתה תלויה במכסה שנקבעה במשא ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית. במהלך השנים יצאה ג"ע מספר פעמים לבקר את הוריה ואחיה בירדן ושבה לביתה שבגדה. בינואר 2001, בעוד רשיון הביקור שלה בתוקף, יצאה ג"ע לירדן עם בנה הקטן ומאז לא הצליחה לשוב. באוגוסט ניסה ח"ע לצאת לירדן עם בנם הבכור, לבקר את אשתו ובנם הקטן, אך ישראל מנעה את מעברו. המוקד פנה בשמו ללשכת היועץ המשפטי של הגדה המערבית בבקשה דחופה לאשר

את יציאתו לירדן. חודשיים מאוחר יותר נתקבלה תשובה - הבקשה נדחתה "מטעמי ביטחון". שוב פנה המוקד לרשויות: לאשר רשיון ביקור לאשה, או לחלופין, להתיר יציאתו של הבעל לירדן. לאחר סחבת ממושכת נתקבלה תשובה, הדוחה את שתי האפשרויות. בנובמבר הגיש המוקד עתירה לבג"ץ בדרישה לאפשר את כניסת האשה והבן לגדה או לחלופין, הסדרת יציאות תכופות לירדן של הבעל. בינואר הודיעה המדינה כי "לפנים משורת הדין, ונוכח הנסיבות ההומניטריות הפרטניות החריגות של מקרה זה" הותרה כניסתם של ג"ע ובנה לגדה המערבית. (תיק 16159)

בעקבות העתירה ערכו הרשויות דיון עקרוני בנושא רשיונות הביקור. המוקד העביר לפרקליטות מסמך ובו פירט את עמדתו ואת הטיעונים המשפטיים התומכים בה, בנוגע לחידוש רשיונות הביקור והטיפול בבקשות לאיחוד משפחות. ממידע שהגיע למוקד עולה כי משרד הפנים מתנגד לחידוש הטיפול בנושא.

יציאה לחוץ לארץ

צה"ל לשטחי הרשות הפלסטינית לשינוי הן במספר הפניות שנתקבלו במוקד בנוגע לאישורי יציאה והן בנסיבותיהן - ירידה במספר הפניות ליציאה, שכן בתנאי המלחמה אין אדם עוזב את משפחתו; והמעט שפנו לסיוע בהסדרת יציאתם, עשו זאת בשל נסיבות שאינן סובלות דיחוי, כקבלת טיפול רפואי או קיום מצוות החאג'. על טיפולו של המוקד בפניות אלו ראו בדו"ח הפעילות הקודם.⁴⁵ עם התארכות שהיית צה"ל בשטחי הרשות, עלה מספר הפניות בנושא והנסיבות אף הן השתנו - ביקורי משפחה, לימודים וכיו"ב נוספו לנסיבות הרפואיות. צה"ל שב גם הוא להרגליו הישנים: עיכובים של כשנה במתן תשובות, כאשר

מאז ראשית הכיבוש, מותנית יציאתם לחוץ לארץ של פלסטינים תושבי השטחים באישורם של מפקדי כוחות צה"ל בגדה המערבית וברצועת עזה. שליטה זו נוצלה תכופות על-ידי ישראל ככלי ענישה או ככלי להפעלת לחץ לשיתוף פעולה. תושבים רבים שניסו לצאת דרך מעברי הגבול בגשר אלנבי וברפיח, הוחזרו כלעומת שבאו כיוון שהיו מנועי יציאה. כל שנותר להם לעשות הוא להמתין שישה חודשים, הזמן שקצב הצבא להגשת בקשה חדשה ליציאה, להמתין מספר חודשים נוספים לתשובה ולקוות כי הפעם תהיה חיובית ולא תותנה במפגש עם איש שבי"כ. במהלך מחצית השנה הראשונה גרמו פלישות

על-סמך התחייבות המדינה בעתירה לבג"ץ שהגיש המוקד ב-1992, זמן הטיפול בבקשה רגילה אמור להיות כחודשיים;⁴⁶ התניית מתן האישור במפגש עם חוקר שבי"כ כאמצעי לשיתוף פעולה; והתניית מתן האישור בהתחייבות לציאה לזמן ממושך, מעין "גלות מרצון".

ש"ד ואחיו לא התראו זה 18 שנה. מאז 1997 נכשלו כל נסיונותיו של ש"ד לצאת לירדן "מטעמי ביטחון" - כנראה בשל מעצרו בשנת 1995 למשך שבעה חודשים. בינואר 2002 דרש המוקד מהרשויות לשקול את הבקשה לנוכח מידע עדכני, ולא אירועי העבר. שמונה חודשים לאחר מכן, באוגוסט, השיבו הרשויות כי לצורך המשך הטיפול בבקשה על ש"ד להתייצב במת"ק קדומים... "לפגישה עם קפטן ש"י⁴⁷ וכי אם לא יתייצב יעוכב המשך הטיפול בבקשתו. דרישה זו של הרשויות באה למרות שהמוקד הבהיר כי תיאומי פגישות מעין אלו לא יבוצעו על-ידו וכי על הרשויות להשיב ללא כל התניות. ש"ד מסר כי נפגש בעבר עם חוקרי שבי"כ, בנסיונותיו להשיג אישור יציאה, ואלה דרשו ממנו לשתף עימם פעולה - כאשר סירב איימו עליו כי יישאר מנוע יציאה. המוקד פנה ליועץ המשפטי בגדה המערבית, מכה על התניית התשובה בפגישה שכל תכליתה לחץ על ש"ד לשיתוף פעולה ודרש תשובה מוסמכת ומפורטת לגופו של עניין. בדצמבר הגיעה שוב דרישה למפגש עם "קפטן ש"י. הפעם החליט ש"ד לגשת למפגש מתוך תקווה קלושה שעצם נכונותו להיפגש תביא למתן האישור ולמפגש עם אחיו. עד ליום כתיבת הדו"ח לא מסרו הרשויות את תשובתן, שנה מאז נשלחה הבקשה. (תיק 15472)

אינה מאשרת רשיונות ביקור מאז אוקטובר 2000 (ראו לעיל תחת כניסה מחוץ לארץ), ניסה א"פ לצאת לירדן עוד באוגוסט 2001 אך סורב "מטעמי ביטחון", טעמים שלא היו קיימים קודם לכן, שכן עד אז יצא לירדן מספר פעמים. המוקד פנה לצה"ל בשמו באוגוסט. התשובת נתקבלה בנובמבר: על א"פ להתחייב בכתב כי לא ישוב לאזור, לביתו, לתקופה של שנתיים לכל הפחות וכי בזמן שהותו מחוץ לאזור לא יפעל כנגד מדינת ישראל. רק לאחר ההתחייבות ימשיכו הרשויות בטיפולן בבקשתו. באם יתחייב לכך, תיאסר על א"פ הכניסה לשטחים גם אם אחד מהוריו יחלה או ימות. לאחר ששקל את העניין החליט א"פ לא להתחייב עדיין. (תיק 17955)

א"ג זכה במלגה להמשך לימודיו לתואר שני במכון לאגרונומיה בכרתים, שהינו חלק מפרוייקט אזורי בשיתוף עם האיחוד האירופי וממומן על-ידי ממשלת יוון. מאחר שתושבי השטחים מנועים זה מכבר מלצאת לחו"ל דרך נתב"ג, שלח המוקד ב-6 לאוקטובר פנייה דחופה ללשכת היועץ המשפטי לגדה המערבית בבקשה לשקול את יציאתו של א"ג דרך ירדן ליוון. ב-22 לאוקטובר השיב צה"ל כי בקשתו של א"ג לצאת את האזור נדחתה "מטעמי ביטחון" - ללא פירוט נוסף. המוקד פנה בשמו לפרקליטות המדינה לשיקול מחדש - עד ליום כתיבת הדו"ח לא נמסרה כל תשובה. (תיק 16465)

יש והתערבות המוקד בעניינם של "מנועי היציאה" מביאה לתוצאות חיוביות - בין אם לאחר פנייה לצה"ל ובין אם לאחר פנייה

45. המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות ינואר-יוני 2002, עמ' 32-33.

46. בג"ץ 3927/93, תרכי צאלח נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, לא פורסם.

47. "קפטן" הוא כינויו של איש שבי"כ בפי תושבי השטחים.

לפרקליטות המדינה - המניעה מוסרת והפונה יכול לצאת את השטחים.

בשנת 1999 הוחזר ע"ק, סגן מנהל בית ספר מטול-כרם, מגשר אלנבי, כאשר ניסה לצאת לירדן בדרכו לקיים את מצוות העלייה לרגל למכה. מאז פנה המוקד שלוש פעמים לצה"ל על מנת להתיר את יציאתו: בפעם הראשונה נדחתה הבקשה מפאת "היותו" של ע"ק] פעיל בארגון החמא"ס". בפעם השנייה התעכבה תשובת הרשויות כתשעה חודשים: מנוע "מטעמי בטחון" ובפעם השלישית שוב נאסרה יציאתו בשל "היותו פעיל חמא"ס". באוגוסט 2002 פנה המוקד שוב ללשכת היועץ המשפטי בגדה המערבית ובספטמבר, פחות משבוע לאחר שנשלחה הבקשה ויותר משלוש שנים בהן לא הותרה יציאתו של ע"ק מהגדה, נתקבלה התשובה כי אין מניעה ליציאתו. (תיק 14135)

ג"א התקבל ללימודי דוקטורט בפקולטה ללימודי האיסלאם שבאוניברסיטה הירדנית ברבת עמון. הוא נרשם לסמסטר הלימודים הראשון שהתחיל ב-15 לאוקטובר, אך כאשר ניסה לחצות את גשר אלנבי מנעה ישראל את יציאתו והוא נאלץ לדחות את מועד תחילת לימודיו לדצמבר. המוקד הפנה בנובמבר בקשה דחופה ליועץ המשפטי של הגדה המערבית להתיר את יציאתו לירדן. ב-1 לדצמבר נתקבלה התשובה: מנוע "מטעמי בטחון". לאחר שג"א הצליח לדחות בכחודש את תחילת לימודיו, פנה המוקד לפרקליטות המדינה. תחילה השיב היועץ המשפטי לגדה המערבית כי בקשתו של ג"א נדחתה שוב, אולם עדכון נתקבל מפרקליטות המדינה: גורמי הביטחון הסירו את התנגדותם וכך יוכל ג"א להתחיל את לימודיו בירדן. (תיק 23312)

מעבר מהגדה לרצועה

בהסכמי אוסלו נקבע כי הגדה המערבית ורצועת עזה הן יחידה טריטוריאלית אחת. אולם גם כאשר פעל "המעבר הבטוח", שקישר בין הגדה המערבית לרצועת עזה, לפני תחילת האינתיפאדה, רבים מתושבי שני האיזורים לא יכלו לנוע ביניהם - המעבר הותנה בקבלת כרטיס מגנטי והיעדר מניעה בטחונית. מאז תחילת האינתיפאדה הנוכחית, מנעה ישראל את מעברם של תושבים בין הגדה לרצועה באופן גורף. הסדרת המעבר בין שני חלקי ארץ שהמרחק בניהם קילומטרים ספורים מתמשכת חודשים רבים, זאת למרות פסיקת בג"ץ בעתירת המוקד נגד גירושם של שלושה מתושבי הגדה לעזה, פסיקה שאימצה את עמדת המדינה בדבר היות הגדה והרצועה יחידה טריטוריאלית אחת (ראו תחת גירוש).

בנובמבר 2001 נחתם חוזה הנישואין בין ל"א, תושבת הגדה, לה"ק, תושב רצועת עזה. טקס הנישואין אמור להיערך בבית החתן, ולשם כך על הכלה ואמה להגיע לרצועה. שתי הנשים פנו ארבע פעמים למת"ק בבקשה להסדרת כניסתן לעזה, ונענו בשלילה. בשל כך לא נקבע מועד לטקס. בדצמבר 2001 פנה המוקד בעניינן לצה"ל. בפברואר 2002 התנו הרשויות את הסכמתן למעבר השתיים בהתחייבות בכתב של האם שהיא ובתה יצאו את הגדה וישובו אליה יחד - למרות שכך לא יוכלו ל"א וה"ק לקיים חיי נישואין. למרות תנאי זה החליטו האם ובתה כי הן מוכנות להתחייב לכך, כדי לקיים את טקס הנישואין בהקדם. התשובה נשלחה לצה"ל, אך טיפול הצבא התעכב ובחודש מרץ פלש צה"ל לשטחי הרשות והבקשה לא